

Голас Радзімы

ВЫДАНИЕ БЕЛАРУСКАЙ СЕКЦЫІ САВЕЦКАГА КАМІТЭТА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СВАІЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

№ 74 (759)

Верасень 1963 г.

Год выдання 9-ы

КАБ ЗБЫЛІСЯ СПАДЗЯВАННІ НАРОДАЎ

У Нью-Йорку адкрылася XVIII сесія Генеральнай Асамблеі Арганізацыі Аб'яднаных Нацый. У ёй прымаюць удзел шматлікія прадстаўнікі краін Еўропы і Азіі, Афрыкі і Амерыкі, каб абмеркаваць актуальныя пытанні сучаснасці.

Сёлетняя сесія пачынае работу ў спрыяльных абстаўнках. Крыху больш месяца мінула з таго дня, калі ў сталіцы нашай Радзімы быў падпісаны Дагавор аб забароне выпрабаванняў ядзернай зброі ў атмасферы, у касмічнай прасторы і пад вадой. Народы свету з глыбокім задавальненнем сустрэлі вестку аб падпісанні дагавору, высока ацанілі ініцыятыву Савецкага Саюза, нястомную барацьбу за забарону ядзерных выпрабаванняў, якую вядзе наш урад. Міжнародны рэфэрэндум, які працягваецца, пад маскоўскім дагаворам ужо стаяць подпісы каля 100 дзяржаў — красамоўнае сведчанне выяўлення волі чалавецтва.

Рухацца далей па шляху ўмацавання міру і вырашэння спрэчных пытанняў — такое палыманае жаданне народаў, такі тон каментарыяў сусветнай грамадскай, натхнёнай заключным дагаворам.

Савецкі Саюз не шкадуе намаганняў на гэтым высякародным шляху. Выступаючы ў Крамлі на прыёме з выпадку падпісання дагавору, кіраўнік Савецкага ўрада М. С. Хрушчоў, звяртаючыся да прадстаўнікоў заходніх дзяржаў, гаварыў:

«Мы лічым, што цяпер самае галоўнае — не спыняцца на дасягнутым, не спыняць барацьбы супраць пагрозы новай вайны, за аслабленне міжнароднай напружанасці, за трывалы мір ва ўсім свеце. Народы чакаюць вырашэння пытання аб усеагульным і поўным раззбраенні, урэгулявання германскай праблемы, вырашэння іншых наспелых міжнародных праблем.

Поспех, дасягнуты на маскоўскім перагаворах, трэба развіваць».

Дэлегатам больш ста дзяржаў—членаў ААН, мяркуючы па праекту парадку дня, трэба абмеркаваць вялікае кола пытанняў—ад спраў зямных да касмічных, ад пытання аб гнэбнай палітыцы апартаіду, якую афіцыйна праводзіць у адносінах карэннага насельніцтва ўрад Паўднёва-Афрыканскай Рэспублікі, да праблем міжнароднага супрацоўніцтва ў выкарыстанні касмічнай прасторы ў мірных мэтах. Але самым важным і актуальным пытаннем застаецца праблема ўсеагульнага і поўнага раззбраення. Ад яе вырашэння залежыць пазбаўленне чалавецтва ад пагрозы тэрмаядзернай вайны, залежыць мір, будучае людзей. Кожнаму разумнаму чалавеку цяпер відавочна, што толькі на шляху вырашэння праблемы раззбраення чалавецтва можа атрымаць трывалы мір на зямлі. Толькі гэты шлях адкрывае рэальную магчымасць скінуць з плячэй народаў цяжар гонкі ўзбраенняў.

(Заканчэнне на 2-й стар.)

Рыгор НЯХАЙ

СУСТРЭЧА З ГЕРОЯМІ

РЭПАРТАЖ З НАФТАБУДА

Як маякі, сцяжкі ўгары
Трапеццы рад за радам
Тут усяму гаспадары
Ударныя брыгады.

Шыракаплечыя хлапцы,
Румяныя дзяўчаты,—
Яны тут ставілі канцы
У той дзень, што стане
святлам...

Калі на беразе Дзвіны
Было пустэльна, гола,
Прышлі тады суды яны
З пучэйкай камсамола.

«Здесь будет город залозжен»,—
Упэўнена сказалі.
Нялёгкіх шмат мінула дзён,—
І агонькі заззялі.

Пякучы сівер і мароз
Не астудзілі сэрцы.
А горад і пляжэй і рос
Па нашай слаўнай мерцы.

Пачуеш тут вясёлы жарт
І дома, і ў час вахты:
— Шпакі да нас ляццяць на
старт

Чарнейшыя за нафту,
Ты і пра гэты напішы,
Калі ў тым ёсць патрэба...
А поле побач ля шчыпы
Прапахла новым хлебам.

Я ўспамінаю пра канцы,
Дзялюся планам твора:
Каханне ўстаю я ў канцы,
Скажу пра мары слова.
— Сюжэт: «Дзяўчаты і
хлапцы»

Для нас зусім не новы,
Паўгода—колькі будзе дзён,
Прыкінь,—сябры гавораць,—
А мы ўжо добры маем плён:
Вяселяць дзвесце сорок.

Хай гэта казкаю гучыць,
Што Полацк маладзее,
Яго аддадзены ключы

У ЭФІРЫ—ГОЛАС СЯБРОЎ

У Беларусі пачаўся тыдзень украінскага радыё і тэлебачання. У эфіры загучалі галасы сяброў. Каля 40 перадач, падрыхтаваных кіўлянамі, дазваляць працоўным рэспублікі шырока азнаёміцца з жыццём братняга народа, яго працоўнымі поспехамі, мастацтвам і літаратурай. Адначасова ў Кіеве пачаўся тыдзень беларускага радыё і тэлебачання. Мінчане пазнаёміць працоўных Украіны з дасягненнямі нашай рэспублікі ў развіцці прамысловасці і сельскай гаспадаркі, навукі і культуры.

Дружба звязвае беларускі і латвійскі народы. Нядаўна па запрашэнню хлебарабаў гасцілі ў Полацкім раёне намеснік старшыні Мадонскага райвыканкома дэпутатаў працоўных А. Лусцін, дырэктар саўгаса «Лізера» Я. Берзіньш, рэдактар газеты Я. Саленіск і старшыня калгаса «Шлях Леніна» В. Маліньш. Гасці ўдзельнічалі ў свяце ўраджая, пабывалі на Нафтабудзе, аглядзелі выдатнасці Полацка. НА ЗДЫМКУ: сустрэча гасцей з Латвіі. Камсамолка Рая Акімава падносіць Я. Лусціну хлеб-соль.
Фота А. БАРАНОУСКАГА.

«ФЁДАР ПАЛЯТАЕЎ»

ГЕНУЯ. Тут адбылася цырымонія спуску на ваду нафтаналіўнага судна «Фёдар Палятаеў», якое будзецца па заказе Саюза на суднаверфях «Ансальда».

Выступаючы на цырымоніі з кароткай прывітальнай прамовай, першы саветнік пасольства СССР у Італіі А. С. Пасюцін цёпла падымаваў рабочым і інжынерна-тэхнічным работнікам суднаверфяў, якія ўзорна выканалі ўзятае імі на сябе абавязальства па ўзвядзенню буйнага судна для гандлёвага флоту СССР.

Фёдар Палятаеў, сказаў А. С. Пасюцін, ваяваў тут, у гарах Лігурый, супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў і аддаў сваё жыццё за свабоду народаў Італіі і Савецкага Саюза. Але яго кроў, кроў тысяч і тысяч барацьбітоў, якія загінулі ў баях за лепшае будучае, была праліта недарма. Імя Палятаева, якое будзе цяпер насіць савецкае судна, пабудаванае рукамі італьянскіх рабочых, з'явіцца яркім сімвалам дружбы савецкага і італьянскага народаў.

Краса роднай прыроды

У Мінску закрылася першая рэспубліканская выстаўка мастацкай фатаграфіі «Прырода роднага краю».

Экспанаваліся фотаздымкі па раздзелах, згодна з тэматычным планам: зямля, вада і паветра; лясы, гаі, дубровы, парк; жыццёвы свет; помнікі прыроды; месцы адпачынку працоўных; агітмасавая работа; энтузіясты аховы прыроды.

Першая рэспубліканская выстаўка мастацкай фатаграфіі «Прырода роднага краю» прайшла ў Мінску.

ХРОНІКА

ІВЯНЕЦКАЯ КЕРАМІКА

На ўсходзе гарадскога пасёлка Івянец узвышаецца белы будынак. У ім размясцілася фабрыка мастацкай керамікі — адзіная ў Беларусі. Прадпрыемства выпускае больш як 60 розных відаў вырабаў, якія карыстаюцца вялікім попытам у насельніцтва.

УЗНАГАРОДА ПІСЬМЕННІКУ

За заслугі ў развіцці савецкай літаратуры і ў сувязі з пяцідзясяцігоддзем з дня нараджэння Вярхоўнага Савета Беларускай ССР узнагародзіў паэта

ГРАХОЎСКАГА Сяргея Іванавіча Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР

— А цяпер на чарзе пакт аб ненападзе.

«Берлінез пайтунг»

ЭДУАРД ЛАНГЕ МЯНЯЕ ПРОЗВІШЧА

Слесар гродзенскага завода «Аўтазапчастка» Эдуард Ланге да дваццаці шасці год не ведаў, хто яго бацькі. Ланге ён быў толькі на пашпарту, і, прызнацца, прозвішча, якое, вядома, нічым не лепшае і не горшае за іншыя, не вельмі звычайна гучала сярод рускіх і беларускіх прозвішчаў. Але ён атрымаў яго не па свайму выбару.

Вось як гэта здарылася. Незадоўга да канца вайны сям'ю Эдзіка напаткаў лёс многіх тысяч беларускіх сем'яў: яе вывезлі ў Германію. Эдзік і яго бацькі трапілі ў лагер пад Дрэздэн. Неўзабаве быў бяспасны налёт на горад. Адна бомба трапіла ў барак, дзе жыла сям'я Эдзіка. Хлопчыка параніла, бацькі кудысьці зніклі. Неўзабаве Эдзік апынуўся ў бальніцы чужога горада. Паколькі пры ім не аказалася ніякіх дакументаў, яго давалася «хрысціць» нанав.

Так ён стаў Эдуардам Ланге...

З бальніцы сын вайны трапіў у дзіцячы прытулак, а з прытулку — у сям'ю фрау Гелены Шутцэ, якая ўзяла яго на выхаванне. Ёй спадабаўся рухавы, кемлівы хлопчык. Ён дапамагаў па гаспадарцы, добра вучыўся, старанна маліўся богу. Ні знешнасцю, ні акцэнтам ён не выдзяляўся сярод равеснікаў. Але яны часамусці ўпарта называлі яго «рускім Іванам». Эдзік часта задумваўся над гэтай мянушкай. Прыёмшы ведаў, што ён не немец, але рускай мовы не ведаў.

...У 1950 годзе да Гелены Шутцэ зайшлі савецкія афіцэры. Яны даведаліся, што гэта сям'я прытуліла рускага хлопчыка. Радзіма знайшла яшчэ аднаго свайго сына, якога ўкрала ў яе вайна. Старая немка цэпла апранула хлопчыка, абіяла яго ў апошні, як ёй здавалася, раз і са слязьмі на вачах сказала:

— Дарагі хлопчык, сыночак, дзе б ты ні быў, пішы мне...

Эдзік паабяцаў.

Хутка ён апынуўся сярод выхаванцаў Парэцкага дзіцячага дома пад Гродна. Тут непрыкметна праляцела сем год. Хлопчык вывучыў рускую мову, скончыў васьм класаў, быў прыняты ў камсамол. І вось мы бачым яго на гродзенскім заводзе «Аўтазапчастка». Рабочая сям'я сустрэла яго як роднага. Старэйшы таварышы дапамаглі Эдзіку аваладаць прафесіяй слесара-інструментальшчыка і скончыць поўную сярэднюю школу.

І вось фінал гэтай незвычайнай гісторыі. Эдзік быў у Мінску на курсах механікаў на рамонту лічыльна-клавійных машын. Ён не чакаў ніякай пошты, і раптам тэлеграма са Століна: «Дарагі Эдзік, заўтра прыязджае баранавіцкі аўтобусам, Сустрэкай. Родныя. Г. А. Мельнікаў».

Не раз атрымліваў Эдзік тэлеграмы з прапановай такога роду і прывык ужо да расчараванняў. Але рашучы тон гэтай тэлеграмы са Століна прымусіў пешта ўздрыгнуць у яго душы.

...Прыбыў доўгачаканы баранавіцкі аўтобус, усе пасажыры выйшлі, але ні-

хто не шукаў яго, Эдзіка, чалавека, які не ведаў свайго прозвішча. Яшчэ адно расчараванне. Задумлены і абыйкавы Эдзік пайшоў на сваю часовую кватэру. Прывычным рухам расчыніў ён дзверы і ў непаразуме спыніўся: у пакоі былі незнаёмыя, чужыя людзі. Насустрэч яму ступіў пажылы мужчына:

— Не хапіла цярылінасці аўтобуса чакаць, на таксі прыехалі, — сказаў ён замест прывітання. Мельнікаў (гэта быў ён) аспярожна пакратаў каштанавыя валасы Эдзіка, затым прагаварыў унаўголаса:

— Так, так, усё так... Два шрамы. Гэта — ты, Грыша!

Цяпер Ланге ўжо не Ланге. Ён Мельнікаў, як аб гэтым сведчыць яго новы пашпарт.

Вось і ўся гісторыя. Між іншым, не ўся.

— Нядаўна гасцяваў у бацькоў, — гаворыць Эдзік. — Бацька працуе цесляром у калгасе, жывуць добра. Цяпер у мяне тры сястры і два браты. Ну, а Гелена Шутцэ застаецца маёй другой маці.

Эдзік Мельнікаў паказаў мне блакітны канверт са штэмцелем Дрэздэна і сказаў:

— Запрашае ў госці...

Напэўна, яны хутка ўбачацца.
А. КАСЕНКА.

Шчорсы — адзін з маляўнічых куткоў Навагрудчыны. Калісьці Шчорсы належалі памешчыкам Храбтовічам. Адзін з іх, Іахім Храбтовіч, пабудаваў тут у XVII стагоддзі вялікі цагляны палац са шматлікімі службовымі і гаспадарчымі пабудовамі, па праекту італьянскага архітэктара, вядома, рукамі прыгонных сялян.

У юнацкія гады Шчорсы часта наведваў Адам Міцкевіч. Іменна тут паэт і пачаў пісаць свой твор «Гражына», прысвечаны барацьбе славян супраць напашчэў тэўтонскіх псоў-рыцараў. Ненадлеку ад Шчорсаў высіцца шматвяковы дуб, які завуч тут дубам Адама Міцкевіча. Згодна з народным паданнем, Міцкевіч любіў сядзець пад гэтым дубам. Тут быў напісаны вядомы санет «Да Немана».

Былыя гаспадары Шчорсаў — памешчыкі з роду Храбтовічаў-Буцінэвых — мелі каля трох тысяч гектараў ворнай зямлі, тысячы гектараў сенакосу і 7 тысяч гектараў лесу. Сяляне ж вакол былі пераважна безземельнымі, і толькі нямногія мелі ад 0,5 да

ЛЮДЗІ І ЧАС

СВАІМІ РУКАМІ

З гектараў дрэннай зямлі.

— Яшчэ пры маёй памяці, — успамінае жыхар вёскі Панямонь Марк Севасцянявіч Каляда, — некаторыя сяляне жылі ў курных хатах. Працавалі ўсе — ад малага да вялікага. Рэдка хто з дзяцей хадзіў у школу. З акалячых вёсак толькі ў Шчорсах была пачатковая школа.

Бедзата і бяспраўе, свавольства графа і яго ўпраўляючых прымушалі сялян шукаць выйсця са свайго цяжкага становішча. І вось у 1905 годзе жыхары вёсак Шчорсы, Панямонь, Краскоўскія Горы, Балотца-Кліныцы аб'явілі забастоўку.

Тады ўпраўляючы маёнтка загадаў прывесці работнікаў з Віцебскай губерні. Але і віцэбляне ўключыліся ў забастоўку. У чэрвені 1905 года ўпраўляючы выклікаў роту салдат. Праз некаторы час прыбыў у Шчорсы віцэ-губернатар Чарніцоў з паўсотняй казакаў і двума эскадронамі драгун. Яны рабавалі насельніцтва,

рэзалі сялянскую жывёлу, сілай гвалі людзей на работу да графа, але сяляне не здаваліся.

Улады вымушаны былі пайсці на ўступкі. Была павышана заробковая плата батракам і паддэшчыкам, зніжаны цэны на дрывы.

Але становішча сялян заставалася цяжкім: іх душыла беззямелле, не хапала хлеба.

Так жылі шчорсаўцы да Кастрычніка 1917 года. Многія з іх са зброяй у руках абаранялі маладушна савецкую рэспубліку.

Але толькі было ўздыхнулі з палёгкай, зноў нашэсце — польскія паны.

Свабоду і шчасце прынесла ў наш край Савецкая ўлада. Жыхары вёсак Шчорсы, Краскоўскія Горы, Балотца-Кліныцы, Панямонь пасля Айчынай вайны аб'ядналіся ў сельсагаспадарчую арцель. Калгасы лад адкрыў шляхі да шырокага прымянення навукі ў земляробстве, да культурнага і сацыяльнага жыцця. Асаблівым

гонарам шчорсаўцаў з'яўляецца калгасная ГЭС, пабудаваная на рацэ Сервеч па праекце шчорсаўца студэнта Аляксандра Рубана.

У калгасе імя Шчорса многа ўвагі ўдзяляецца льнаводству, якое дае вялікі даход. Кожны год расце тут вытворчасць мяса і малака. Калгас з'яўляецца ўдзельнікам Усесаюзнай выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі.

Змены, якія адбыліся ў Шчорсах, адыгралі рашучую ролю ў росце свядомасці працаўнікоў. У калгасе выраслі цудоўныя людзі. Напрыклад, Вольга Фамінічна Краскоўская. Былая батрачка стала членам КПСС, кіруе комплексным званом.

Заслужанай павагай у нашым калгасе карыстаецца камуністка Надзежда Моніч. Пра яе ў нас склалі нават частушкі.

З ліку мясцовых сялян выраслі кіраўнікі гаспадаркі. Гэта Уладзімір Аляшкевіч — старшыня калгаса,

брыгадзіры Эдуард Каляда, Сцяпан Каляда, Аляксандр Кавеліч і іншыя.

Шчорсы і прылягаючыя да іх вёскі змяніліся непазнавальна. У Шчорсах пабудаваны бальніца, клуб на 380 месц, столовая, гідрэлектрастанцыя, ва ўсіх брыгадах уведзены тыпавыя лазні, школы, магазіны, дзіцячыя яслі, фельчарка — акушэрскія пункты, аддзяленні сувязі, бібліятэкі.

Вялікіх поспехаў дасягнулі шчорсаўцы і ў галіне народнай адукацыі. У 1953 годзе быў першы выпуск Шчорсаўскай сярэдняй школы. За прайшоўшы час атрымалі атэстаты сталасці 560 юнакоў і дзяўчат. З іх атрымалі вышэйшую адукацыю і працуюць па спецыяльнасцях 112 чалавек.

Гэтыя нямногія прыклады з жыцця нашага калгаса паказваюць, што можа зрабіць чалавек, калі ён працуе на сябе.

А. КАЗЬЯРУК,
настаўнік Шчорсаўскай школы.

Багаты ўраджай яблык у саўгасе «Брылева» на Гомельшчыне. НА ЗДЫМКУ: брыгадзір Алена Аржанова (злева) і ўчотчыца Анна Францішава правяраюць яблыкі перад адпраўнай у магазіны Гомеля.

КАБ ЗБЫЛІСЯ СПАДЗЯВАННІ НАРОДАЎ

[Пачатак на 1-й стар.]

якая не спыняецца, выраацца з лабірынта «халоднай вайны» на прамую дарогу міжнароднага супрацоўніцтва, эканамічнага і сацыяльнага прагрэсу.

Краіна Саветаў з першых дзён свайго ўтварэння абвясціла ленынскі прынцып мірнага суіснавання генеральнай лініяй сваёй знешняй палітыкі. Жыццёвасць гэтага курсу пацвердзіў увесь ход падзей мінулых дзесяцігоддзяў. У абставінах нябачна ўзросшай магутнасці СССР і змяніўшыхся суадносін сіл у свеце палітыка мірнага суіснавання знаходзіць усё больш шырокую падтрымку.

Суровыя факты нашага атамнага стагоддзя ставяць палітычных дзеячоў перад выбарам: або мірнае суіснаванне, або ракетна-ядзерная вайна. Трэцяга не дадзена.

Сутнасць палітыкі мірнага суіснавання дзяржаў з рознымі сацыяльнымі сістэмамі заключаецца ў тым, каб, абпіраючыся на перавагу міралюбівых народаў над сіламі мілітарызму і агрэсіі, прымусіць імперыялістычныя дзяржавы адмовіцца ад вайны як сродку іх палітыкі, прымусіць іх прытрымлівацца мірных, а не ваенных метадаў вырашэння міжнародных праблем.

Урад і народы краін сацыялістычнай сярэдняй і штодзённа праводзяць у жыццё палітыку мірнага суіснавання. І толькі кітайскія кіраўнікі, далучыўшыся да хору ганьбавальнікаў гэтага ленынскага прынцыпу, не лічыцца ні з фактамі, ні са здаровым сэнсам, злосна паклёпнічаюць на нашу краіну. Але ніякі паклёп не ў стане вытравіць са свядомасці народаў той факт, што іменна Савецкі Саюз, які першы ўзняў над нашай планетай сцяг сацыяльнага вызвалення, адстойваючы мір, заўсёды быў і застаецца на баку прыгнечаных народаў, падтрымліваў і падтрымлівае іх справядліваю барацьбу. Іменна СССР — гэта ўлісана ў летапіс ААН — у асобе Старшыні Савета Міністраў М. С. Хрушова з трыбуны Генеральнай Асамблеі выступіў сцяганосцам барацьбы за хутэйшае вызваленне каланіяльных народаў. Прынятая ў 1960 годзе па ініцыятыве Савецкага Саюза Дэкларацыя ААН аб прадастаўленні незалежнасці каланіяльным краінам і народам ужо дала немалыя вынікі.

Усялякага роду «шалёныя»,

рэваншысты, цвердалобія не адмаўляюцца ад спадзяванняў з дапамогай бомб спыніць пераможнае шэсце камуністычных ідэй. Яны сударгава супраціўляюцца дагавору аб забароне ядзерных выпрабаванняў і, пакланяючыся богу вайны, патрабуюць новай мільярды на алтар гонкі ўзбраенняў. Яны пецяць планы рэваншу ў Еўропе, патакаюць і прама падтрымліваюць збройны партугальскіх і іншых каланізатараў, вядуць вайну ў Паўднёвым В'етнаме, не спыняючы інтрыг, падрыўной дзейнасці і пагроз па адрасу Рэспублікі Куба.

Але сілы праціўнікаў агрэсіі і вайны сягоння як ніколі вялікія і магутныя. Шматмільённая армія прыхільнікаў міру, у радах якой разам з народамі сацыялістычных краін выступае пераважная большасць насельніцтва зямлі, мае рэальныя магчымасці ўтаймаваць сілы агрэсараў.

Арганізацыя Аб'яднаных Нацый заклікана выканаць свой абавязак, запісаны ў яе Статуце: падтрымліваць міжнародны мір і бяспеку, развіваць дружэлюбныя адносіны паміж

народамі на падставе павялічанага прынцыпу раўнапраўя і самавызначэння народаў, ажыццяўляць міжнароднае супрацоўніцтва ў вырашэнні міжнародных праблем. ААН павінна ўсямерна садзейнічаць працэсу аздораўлення сувэртнай атмасферы, пачатак якому паклала падпісанне маскоўскага дагавору. Зроблены першы істотны крок у напрамку поўнай забароны ядзернай зброі, спынення гонкі ўзбраенняў. Трэба спадзявацца, што Арганізацыя Аб'яднаных Нацый не спыніцца на дасягнутым рубяжы і будзе накіроўваць усё намаганні на вырашэнне праблемы ўсеагульнага і поўнага раззбраення. ААН многае трэба зрабіць і ў барацьбе за канчатковую ліквідацыю каланіялізму. Для таго, каб ААН магла эфектыўна працаваць, неабходна прывесці яе структуру ў адпаведнасць з існуючай расстаноўкай сіл у свеце.

Савецкія людзі шлюць свае пажаданні поспеху чарговай сесіі Генеральнай Асамблеі. Яны выказваюць спадзяванні, што Арганізацыя Аб'яднаных Нацый выкарыстае ўсе магчымасці для ўмацавання справы міру і міжнароднага супрацоўніцтва.

Расце і прыганэе горад Магілёў. Толькі за апошнія 7 месяцаў каля 1 300 сем'яў атрымалі тут добраўпарадкаваныя кварталы. НА ЗДЫМКУ: Савецкая плошча ў Магілёве.

АБ ТЫМ, ЯК АКУЛА БЕЛАРУСЬ БУДАВАЎ

Вялікі Гогаль у адным са сваіх пісьмаў даваў частаўленне, як трэба іграць яго камедыю «Рэвізор». Ён пісаў: «Чым менш будзе думаць актёр аб тым, каб смяшыць і быць смешным, тым больш выявіцца смешнае ўзятая ім ролі. Смешнае выявіцца само сабой іменна ў той сур'езнасці, з якой занята сваёй справай кожная з асоб, выводзімых у камедыі».

Падобнае пачуццё выклікае аповець К. Акулы «Змагарныя дарогі», напісаная ў Таронта, выдадзеная ў Мюнхене ў мінулым годзе.

18 год прайшло пасля сканчэння вайны. Гэтага павінна было быць дастаткова для «перспектывы», каб убачыць, якую карыкатурна смешную ролю выконвалі гітлераўскія халуі, што выдавалі сябе за беларускіх «змагароў». Было дастаткова часу, каб ацаніць сваю ролю, асудзіць і адмакнуцца ад яе. Але ў тым і справа, што карыкатурныя тыпы да канца карыкатурныя. Гараднічы з гогалеўскага «Рэвізора» да канца сам сабе трагічны, хоць і выклікае ў публіцы толькі смех.

Хросным бацькам гэтага «твора» выступае Станіслаў Станкевіч—былы служачы польскай дэфензівы ў памешчыцкай Польшчы, які напісаў захапляючую прадмову да кнігі. Ён пісаў для польскіх газет плагавыя антысавецкія артыкулы. Яшчэ тады яго «заўважылі» і завербавалі ў гітлераўскія шпіённыя. Калі немцы хлынулі на Беларусь, яны прывезлі «спадара» Станкевіча ў Беларусь і зрабілі яго бургамістрам горада.

Многа можна было б сказаць аб людзедскіх «подзвігах» Станкевіча, аб забойствах тысяч людзей, у тым ліку жанчын і дзяцей. Пра яго справы гавораць шматлікія дакументы і жывыя сведкі.

«Доктар» Станкевіч пазбег справядлівай кары: у агозе гітлераўцаў прыехаў ён у Барысаў, у іх агозе і выехаў. А цяпер знаходзіцца ў Мюнхене, дзе ўваходзіць у так званы «Інстытут па вывучэнню СССР*», а дакладней—там рыхуючы шпіёнаў і дыверсантаў для зсылкі ў Савецкі Саюз. Акула піша, што дзякуючы Станкевічу ён мог выдаць свой твор.

Калі чытаеш кнігу «Змагарныя дарогі», настойліва напрошваецца думка, што «змагар» Акула наўмысна выступае на смех справу прыслужніцтва гітлераўцам, якой ён так заўзята служыў. Кожны радок гэтай кнігі паказвае, якой несусветнай мешанінай нашіпаваны галовы гэтых «змагароў».

«Немцы пры дапамозе сваіх акруговых школьных інспектараў і іх памочнікаў пільна сачылі за працэсам навучання [беларускіх дзяцей] і клапаціліся, каб беларускае маладое пакаленне выхоўвалася ў духу прыязні да... вялікай Германіі і гітлераўскай «новай Еўропы».

Гітлераўскую акупацыю і школьную адукацыю пад кіраўніцтвам гітлераўскіх інспектараў Акула называе перыядам уздыму беларускага нацыянальнага жыцця і «незалежнага духу».

«Пасля гэтага,—піша Акула,—трэба было толькі паставіць кропку над «і», а яе часцей за ўсё ставілі ўжо самі гітлераўскія акупанты, толькі не ў школьных класах, але там, дзе зброя і агнём бялітасна знішчалі вобласці акупіраванай Беларусі. Так нарадзіліся свядомыя барацьбы за лепшую долю заняволеннага народа».

Тут можа здацца, што Акула становіцца на бок тых, хто змагаўся супраць гітлераўскіх акупантаў. Ніколькі. Наадварот. Ён гаворыць, што «для выраўнавання ад чырвоных партызан трэба было ўступаць у нямецкія паліцэйскія атрады» і знішчаць вёскі, дзе партызаны атрымалі падтрымку.

Далей Акула бядуе, што пасля разгрому немцаў ля Стаўлінграда партызанская барацьба ў Беларусі рабілася ўсё больш небяспечнай для немцаў, і яны ставілі свае кропкі над «і».

Акула радуецца, што немцы загадалі ствараць беларускія атрады «самааховы» для аховы нямецкіх гарнізонаў ад партызан. Ён гаворыць, што так пачала будавацца «незалежная Беларусь».

Усе гэтыя атрады «самааховы», паліцэйскія часці і іншыя нямецкія службы арганізаваліся на скорую руку, калі немцам трэба было знішчыць беларускія рукі саміх беларусаў.

Аднак паліцэйскія часці не задавальнялі ўсіх патрэб нямецкага камандавання. Яму трэба было беларускае гарматнае мяса для фронту. Яны задумалі стварыць беларускія воінскія часці для аховы камунікацый нямецкіх войск і для прыкрыцця адступлення. Для гэтай мэты ў апошнія дні акупацыі немцы стварылі так званую «Беларускую краёвую абарону».

Камандуючым прызначылі маёра Францішака Кушаля, начальнікам штаба—Віталія Мікулу.

Паводле распрэцаванага Кушалем і Мікулам плана 10 сакавіка 1944 года была аб'яўлена мабілізацыя беларускай моладзі. Пад пагрозай смерці яе зганялі ў нямецкія батальёны.

[Заканчэнне на 4-й стар.]

РАЗМЕРНЫМІ крокамі дзён адыходзяць у нябыт гады. Але часам, як яркая бліскавіца далёкай навалніцы, блісне дакумент былых гадоў, хваляючая гісторыя чалавечай мужнасці і адвагі. І тады зноў нібы чуецца рэха адгрымеўшых баёў і сэрца ахопліваюць пачуцці даўно мінулых гадоў. Бывае, што гэты пасланец мінулага—баявы, раней невядомы верш, у кожным рытме якога б'ецца сэрца героя, што пайшоў на смерць дзеля шчасця Радзімы. І тады хочацца даведацца пра загінуўшага салдата-паэта як мага больш. Бо такі верш—гэта неўміручы помнік мужнасці, клятва байца і завязчанне нам, хто жыве сёння.

Застаўся такі верш і ад радавога паэтычнай арміі Івана Дзенісенкі, асуджанага на смерць спецыяльным паказальным судом гестапа.

...Закончаны суд. Іван Дзенісенка не спіць у сваю апошнюю ноч. Ён піша сваё завязчанне, сваю клятву. Піша спакойна, сваім звычайным дробным почыркам. А напісаўшы, перадае суседу па камеры...

Праз дваццаць гадоў у адным з пісьмаў, прынесеных мне як краязнаўцу і дырэктару музея, знаходзіцца кароценькая запіска. Нехта Дворнікаў, выконваючы просьбу бацькі, які нядаўна памёр, а некалі сядзеў у фашысцкай турме з Іванам Дзенісенкам і часта з захапленнем успамінаў паэта, папрасіў сына перадаць вершы людзям, што шукаюць матэрыялы пра Івана Дзенісенку.

Я бяру ў рукі маленькі лісток паперы ў клетачку, лісток з бланжота. Так, гэта рука Дзенісенкі.

У адным са сваіх апошніх вершаў Дзенісенка пісаў, што вельмі любіць жыццё і таму гатовы пайсці за яго на смерць. Таму так роўна і выразна піша рука.

Ён камуніст. Яму цяжка маральна. Вельмі мала людзей ведаюць, што гэта выконваючы заданне сакратара падпольнага райкома партыі Георгія Храмовіча, ён пайшоў працаваць у акруговую паліцыю. Амаль усе ў гарадку лічаць яго сапраўдым здраднікам. І вось цяпер на ліпеньскім святанні яго выведудь на расстрэл, і ён перадае аднаму з вязняў маленькі лісток паперы са сваім апошнім вершам. У ім сказана ўсё. Калі вы зражумееце, людзі,—добра. Бывайце, бывайце, дарагія мае таварышы! Ужо грывіць іржавая жалезная засаўка на дзвярах. Час паміраць камуністу і паэту.

...5 ліпеня 1943 года яго вывелі на зялёны луг за горадам Чэрыкавам. Удалечыні шырокія ціхі Сож, злева ў сінняй рацінішай смуге зубчатая сцяна са снолага бору.

Іван не глядзіць на катаў. Падняўшы галаву, ён глядзіць на сіні лес, на плёс Сожа, прагна дыхае свежым паветрам лугу.

Гестапаўскі афіцэр падае каманду. Узняліся чорныя ствалы аўтаматаў...

А ў камеры гестапаўскай турмы ў гэты час ціха чыталі радкі апошняга верша Івана Дзенісенкі:

Если имя твое—солдат,
До конца будь солдатом, брат.
Стойким будь, честь свою

береги.

Ничего, что кругом враги.
Ты достойный страны патриот,
В тебе Ленина правда живет.
Так крепись же и честь береги.
Пред тобою бессильны враги!

Пред тобою робеют они...
А когда сочтены твои дни.
Когда близится смертный твой

час,—
Мысль такую храни про запас:
— Не засох я за печкой

сверчком,
Был с борьбой неустанной

знаком.
В бой с открытым забралом

ходил.
И врагов никогда не щадил.

И хоть рано закончил свой путь,
Не жалею об этом ничуть:
Сделал я для Отчизны, что мог,
От врагов ее счастье берег.

За нее я стоял среди огня,
И она не забудет меня...

РЭХА ВАЙНЫ

РАДКІ, НАПІСАНЫЯ ПЕРАД РАССТРЭЛАМ

Праз дваццаць гадоў і дваццаць два дні, 27 жніўня 1963 года ленинская «Правда» апублікавала гэты верш—завязчанне камуніста і патрыёта.

Як жа пражыў сваё жыццё Іван Дзенісенка? Дзе і калі ён нарадзіўся? Дзе ён вырас? Хто яго саратнікі па барацьбе? Ці жывыя яны? Час адказаць на гэтыя пытанні.

Іван (Іон) Піліпавіч Дзенісенка нарадзіўся ў 1913 годзе ў вёсцы Норкі каля горада Чэрыкава на Магілёўшчыне. Вучыўся ў Інстытуце замежных моў, працаваў у рэдакцыі чэрыкаўскай раённай газеты. Першыя вершы Дзенісенкі зьявіліся на сьвеце ўвагу сваёй свежасцю, непасрэднасцю, шчырасцю.

Яго вершы і нарысы друкавала магілёўская абласная газета, рэспубліканская газета «Советская Белоруссия». Некалькі вершаў апублікавала маскоўская газета «Труд». Івана Дзенісенку накіроўваюць на літаратурныя курсы. Некаторы час ён працуе ў рэспубліканскай газеце «Советская Белоруссия». Але маладога паэта цягнула ў родны край і ён вяртаецца ў Чэрыкаў, зноў працуе ў раённай газеце.

...Вайна. Хворы Іван Дзенісенка добраахвотна ідзе ў армію, удзельнічае ў цяжкіх баях з танкамі Гудэрыяна ля ракі Сож. Кантужаны, у балоце пад вёскаю Лушчавінікі Крычаўскага раёна ён трапляе ў акружэнне. Амаль паралізаваны, воляю лёсу ён апыняецца ў родным Чэрыкаве, а там маці ўпрасіла немцаў дазволіць забраць ёй хворага салдата...

Некалькі тыдняў ён ляжаў, скаваны страшнай хваробай. Але і лежачы ў пасцелі, працягваў барацьбу. Ён папрасіў сваякоў прыводзіць да яго акружэнцаў з ліку савецкіх салдат і афіцэраў, падоўгу гутарыў з імі. У выніку ноччу згарэла некая хата паліцэйскага, на дарогах пачалі рвацца мны, разыходзіцца па вёсках лістоўкі, напісаныя ад рукі, хтосьці расклеівае на платах перапісаныя паведамленні Савецкага Інфармбюро.

А аднойчы прыйшоў сувязны з лесу. Падпольны райком партыі лічыць, што Іван Дзенісенка, як чалавек, які вучыўся ў Інстытуце замежных моў, паві-

нен уладкавацца на працу ў камундатуру або пры бургамістру...

У Чэрыкаве былі здзіўлены тым, што Іван Дзенісенка стаў сакратаром акруговай паліцыі. А бургамістр Шыркевіч радаваўся. Такого чалавеча перацягнуў на свой бок!

Іван Дзенісенка стварыў у Чэрыкаве антыфашысцкую арганізацыю, у якую ўваходзілі мясцовыя жыхары, і акружэнцы, і артысты А. Акаёмаў і Г. Лузэнін, што прыезджалі з Крычава з канцэртамі рускай песні, і палякі-дарожнікі на чале з інжынерам з Лодзі па прозвішчу Куля, які цяпер жыве ў Польшчы.

Мы ведаем, што Івана Дзенісенку выдалі, ведаем, што ён узяў на судзе ўсю віну на сябе, каб выратаваць астатніх. Сястра Івана Піліпавіча—камсамолка Марыя (падпольная клічка «Пчолка») расказвае шмат новага пра жыццё брата. Яна расказвае, як пакутаваў Дзенісенка ад пагардлівых позіркаў людзей, што лічылі яго здраднікам. Таварышы спрабавалі сцесьць яго. Яму тлумачылі, што найважнейшыя ваенныя звесткі, здабытыя і перададзеныя ім і яго групай, карты дыслакацыі фашысцкіх часцей, лістоўкі, выбухі на дарогах, разлажэнне паліцэйскіх гарнізонаў і многае іншае, зробленае ім,—усяго гэтага хопіць для высокай ацэнкі дзейнасці не аднаго, а многіх і многіх падпольшчыкаў...

Пасля арышту Іван папрасіў сястру сказаць каля сарака лістоў яго запісаў і вершаў. Напярэдадні расстрэлу ён папрасіў прынесці яму жменьку каласоў жыта і прывесці для развітання сына Леніка і маці.

Каласы жыта сястра яму паспела перадаць, а маці і сыну ён так перад смерцю і не пабачыў...

Ціха шаласціць любімае Іванам жыта на палях паміж Чэрыкавам і Крычавам. У далінах калышуча траву, шуміць лес. Па шашы Масква—Брэст—Варшава імчацца машыны. А непадалёку ад шашы вечным сном спіць радавы савецкай літаратурнай арміі, падпольшчык Іван Дзенісенка.

М. МЕЛЬНИКАУ,
краязнаўца.

Свінарка калгаса імя Леніна Шчучынскага раёна — дэпутат Гродзенскага абласнога Савета дэпутатаў працоўных Алена Трусіла.

Фота А. ПЕРАХОДА.

* У сучасны момант Ст. Станкевіч апрацаваў у Нью-Йорку.

ТАКИМ Я ЗАПОМНІЎ ТАЛСТОГА...

Леў Мікалаевіч Талстой, яго сябра У. Р. Чарткоў і перапісчык твораў геніяльнага пісьменніка С. М. Беленькі. 1909 год.

НЯДАЖНА мне давялося пазнаёміцца з былым сакратаром Льва Талстога С. М. Беленькім, які на працягу трох год працаваў перапісчыкам яго твораў.

Нарадзіўся Беленькі ў 1877 годзе ў Віцебску. У шаснаццаці год юнак скончыў павятоваю школу і накіраваўся ў Пенябург у пошуках лепшага жыцця. Тут, у пачатку 1908 года, ён пазнаёміўся з Уладзімірам Чартковым — аднадумцам і блізкім сябрам Талстога, які ўладкаваў Беленькага на працу да Льва Мікалаевіча.

Зараз С. М. Беленькі жыве ў Маскве. Вось што раскажаў ён аб геніяльным пісьменніку.

Упершыню я ўбачыў Льва Талстога ў сядзібе Чарткова — Цяліцінках, куды часта заходзіў пісьменнік да свайго сябра. Ён з'явіўся ля парога драўлянага дома і праз адчыненыя дзверы напросіў дазволу ўвайсці ў хату. Леў Мікалаевіч быў да таго просты і спакойны ў размовах з людзьмі і ў сваіх паводзінах, што я мжвольна задаў сабе пытанне: што ж вялікага ў гэтым чалавеку, перад якім схіляюцца пісьменнікі ўсяго свету?

Я быў сведкам таго, як Леў Мікалаевіч атрымаў прапанову ад фірмы «Пата», якая выпускала грамафонныя пласцінкі. «Нагаварыць некалькі пласцінак», Талстой катэгарычна адмовіўся ад такой прапановы.

Праз месяц прадстаўнікі фірмы зноў запрасілі Льва Мікалаевіча, паведаміўшы, што ўвесь даход ад продажу пласцінак з яго гутаркамі пойдзе ў карысць літфонда для дапамогі бедным пісьменнікам. На гэты раз Талстой даў згоду. Ён «нагаварыў» чатыры пласцінкі на рускай, англійскай і нямецкай мовах.

Леў Мікалаевіч адносіўся да мяне вельмі цёпла і ўважліва. Даведаўшыся, што я з Беларусі, Талстой часта распытваў аб яе прамысловасці, цікавіўся жыццём беларускіх сялян. Часта прасіў мяне раскажаць што-небудзь пра Кастуся Каліноўскага ці пра Георгія Скаршыну. Калі я пачынаў блытаць факты, Талстой спыняў мяне і гаварыў: «Сорамна вам не ведаць беларускіх паўстанцаў і вучоных!». А потым дадаваў: «Але ўсяго ведаць не будзеш, тым больш, вы яшчэ малады». Распытваў таксама пра Магілёў, дзе ў свой час спыняўся А. С. Пушкін, праездом на Каўказ, і дзе хацеў пабываць Леў Талстой, калі пісаў раман «Вайна і мір». Ён дасканала ведаў усе падрабязнасці аб тым, як пакінулі Магілёў рускія войскі і як яго занялі французы. Пры гэтым Талстой падкрэсліваў: «Чытаў крыху пра беларускія гарады, знаёміўся з архіўнымі дакументамі. Ішоў Напалеон Банапарт, хацеў Расію заваяваць, але не ўдалося, бег потым без задніх ног. Далі яму там беларускія партызаны з Давыдавым, малайцы».

Талстому пісалі вядомыя ўсяму свету пісьменнікі, палітычныя дзеячы, мастакі, артысты, рабочыя, сяляне, студэнты, чыноўнікі, служачыя.

Льва Мікалаевіча Талстога можна было лёгка схіліць да сябе праўдзівасцю і шчырасцю. Калі пісьменнік не адчуваў шчырасці ў размове з суб'яседам, ён стараўся пазбавіцца ад яго.

Леў Мікалаевіч быў вельмі вясёлы з дзецьмі. Ён раскажаў ім казкі, умеў заўсёды падысці да іх. Я некалькі разоў бачыў, як Талстой падоўгу бегаў вакол вялікага стала на кухні, жартуючы з унучкай Таняй.

Манера размовы Талстога заўсёды вабіла чалавека. Гаварыў ён ціха, з ледзь прыкметнымі зменамі ў інтанацыі. З вялікім майстарствам умеў ён перадаць змест прачытанага твора. Слоў іншамоўнага паходжання Талстой не любіў і рэдка калі ўжываў іх. Яму вельмі падабаліся беларускія словы «моцны», «цудоўны», «кахань», «збянтэжаны». Нярэдка Леў Мікалаевіч, вяртаючыся з лыжнай прагульні, гаварыў:

«Які сёння моцны мороз», а іншы раз, калі надвор'е было добрае, адзначаў у запіснай кніжцы: «Сягоння цудоўны дзень, еду ў лес». У гэтай кніжцы можна было знайсці многа беларускіх слоў, прымавак і прыказак, якія Талстой запісаў, пачуўшы ад людзей. Аднойчы Леў Мікалаевіч звярнуўся да мяне і напросіў запісаць на лісце паперы беларускія прымаўкі, прыказкі і народныя прыкметы. Яго невялікая кніжачка з беларускімі словамі, прыказкамі і прымаўкамі захоўвалася да Вялікай Айчыннай вайны ў архівах Яснапальнскага дома-музея. У час вайны яе знішчылі нямецка-фашысцкія захопнікі, як і многія іншыя каштоўныя дакументы.

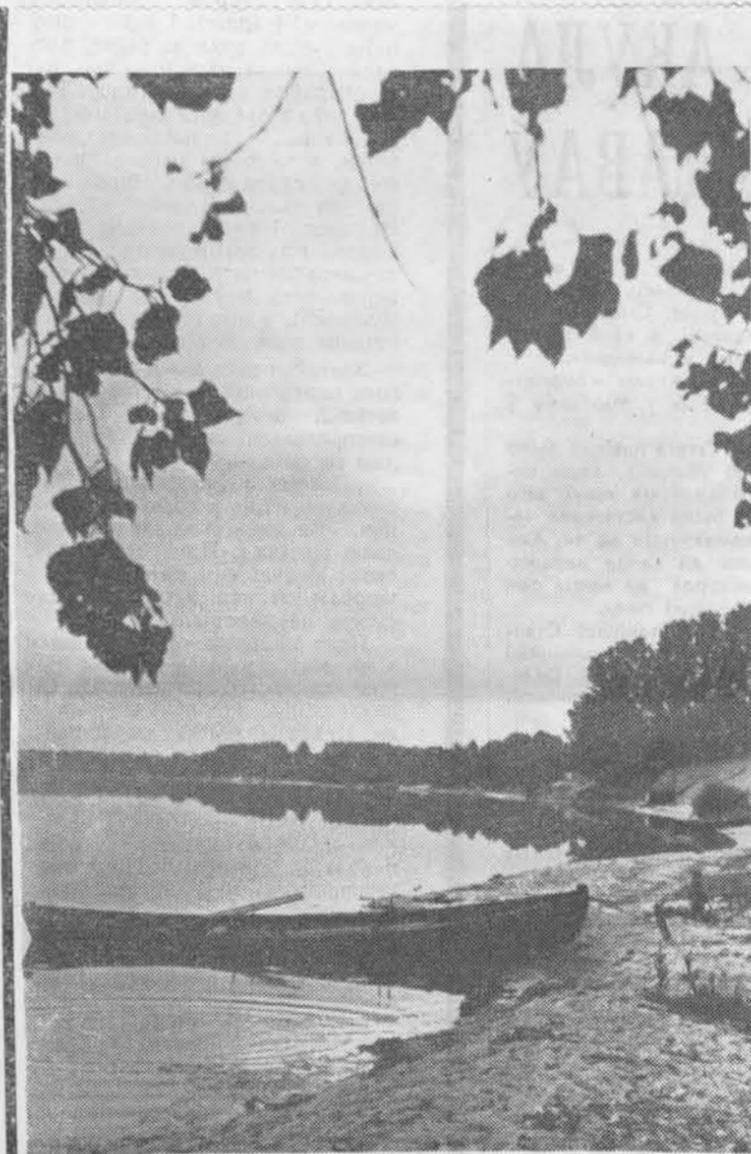
Леў Мікалаевіч любіў слухаць беларускія і украінскія песні. Асабліва, калі яны выконваліся спевакамі з душой, з усёй шчырасцю.

М. ЖЫГОЦКІ.

Люблю наш край!

Словы КАНСТАНЦЫН БУЛА.

Музыка народная

На Нёмане.

Фотазцюд.

1. Люблю наш край—старонку гэту,
Дзе я родзілася, расла,
Дзе першы раз пазнала шчасце,
Слязку нядолі праліла.

2. Люблю народ наш беларускі
І хаты ў зеленай садоў,
Залочаныя збожжам нівы,
Шум нашых гаёў і лясоў.

3. І жыва час душой люблю я,
І першы звак сярпоў і кос,
Калі на поле выйдуць жніў,
А касары на сенакос.

4. І песню родную люблю я,
Што ў полі жмеі заплюць,
Як гукі зважкі над нівай
Пералівацца, пльывуць.

5. Люблю ў пагодную я ночку
Да позна ў садзіку сядзець,
Сачыць за ясных гор мігценнем,
На месяц залаты глядзець.

6. Мне тут усё для сэрца міла,
Бо я люблю край родны свой,
Дзе з першым шчасцем я
спазналася
І з першай горкаю слязой.

ДЛЯ ЗАХОДНЯЯ ЕУРОПЫ

Слухайце штодзённа нашы радыёперадачы па сярэднеўрапейскаму часу: ад 7 да 8 гадзін, ад 15 да 16, ад 17 да 20 і ад 21 да 22 гадзін у дыяпазоне наступных кароткіх хваль: 16, 19, 31, 41 метр, а таксама на сярэдніх хвалях 216,6 і 375 метраў.

НА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ — на гэтых жа хвалях па суботах ад 7 гадзін 30 мінут да 8 гадзін і ад 19 гадзін 30 мінут да 20 гадзін па сярэднеўрапейскаму часу.

Апрача таго, штодзённа на кароткіх хвалях 30,61 і 50,51 метра ад 22 гадзін 30 мінут да 23 гадзін 30 мінут па сярэднеўрапейскаму часу.

ДЛЯ ЗША, КАНАДЫ І КРАІН
ЛАЦІНСКАЯ АМЕРЫКІ

Слухайце штодзённа нашы радыёперадачы па нью-йоркскіму часу ад 18 гадзін 30 мінут да 20 гадзін 30 мінут у дыяпазоне наступных кароткіх хваль: 19, 25, 31 і 41 метр, а таксама на сярэдніх хвалях 216,6 метра.

НА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ — на гэтых жа хвалях кожную суботу ад 19 гадзін да 19 гадзін 30 мінут па нью-йоркскіму часу.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

НАШ АДРАС

Мінск, Ленінскі праспект, 77,
Дом друку,
Рэдакцыя газеты
«Голас Радзімы».

АБ ТЫМ, ЯК АКУЛА БЕЛАРУСЬ БУДАВАЎ

[Пачатак на 3-й стар.]

ны. Камандзірамі батальёнаў былі беларусы. Але яны не мелі права выдаваць загады без санкцыі нямецкага камандавання. Немцы не дазвалялі ствараць беларускія воінскія часткі буйней за батальён, і нават у гэтых разрозненых батальёнах захаваў за сабой поўнае камандаванне. Не вельмі ж яны давяралі беларусам. Гэта тварылася ў сакавіку, красавіку і маі 1944 года!

Трэба звярнуць увагу на адзін параграф у кнізе на 33-й старонцы:

«У чэрвені 1944 года ў Мінск была заклікана моладзь з сярэдняй адукацыяй у першую школу камандзіраў Беларускай краёвай абароны»,—піша Акула.—На гэту моладзь, нацыянальна добра выхаваную ў беларускіх школах [пад нагляданнем немцаў, аб чым гаварылася вышэй. — Г. А.], наскрозь патрыятычную, штаб БКА ўскладаў вялікія надзеі. Гэтым надзеям не суджана было збыцца. Мабілізаваныя сілы БКА і школы камандзіраў былі змецены з беларускай зямлі наступашымі з усходу бальшавіцкімі арміямі».

Акула піша, што маса мабілізаваных знайшла шлях да сваіх вёсак, а некаторыя, «найбольш перадавыя, нацыянальна-патрыятычныя» пайшлі з немцамі на захад. У ліку іх быў Акула як самы перадавы «нацыянальна-свядомы змагар».

Трэба падкрэсліць, што гэтая школа бяззастава беларускіх «камандзіраў» была адкрыта ў Мінску ў чэрвені 1944 года. Прыпомнім, што 3 ліпеня 1944 года Мінск быў вызвалены савецкімі вайскамі, калі Мінска была акружана велізарная нямецкая групоўка. У гэтым катле было знішчана больш за 10 нямецкіх дывізій.

Так пры дапамозе «нацыянальна-свядомых» нягоднікаў немцы ў свае апошнія дні ствараюць «школы беларускіх камандзіраў», зганяюць сілай беларускіх юнакоў у армію. «Змагары» гавораць, што гэта трэба было для «выратавання»

Беларусі. Тут ужо толькі плюнеш ды перахрысцішся, як пісаў Гоголь».

Для гітлераўцаў роля беларускіх батальёнаў заключаецца ў тым, каб цаною некалькіх тысяч беларускіх рэбят выраптаваць слае сілы.

Якімі ж вылюдкамі і здраднікамі свайго народа павінны быць тыя з беларусаў, пры дапамозе якіх гэты плян праводзіўся ў жыццё! Гітлераўцы імкнуліся да поўнага знішчэння Беларускага народа. Вылюдкі бачылі гэта. І ўсе-такі яны прымалі ўдзел у ажыццяўленні гэтага плана. Цяпер яны ляпечуць аб якімсьці «патрыятызме»!

Акула дае цікавую характарыстыку кіраўніку свайго «рада» так званаму «прэзідэнту» Радаславу Астроўскаму.

«Беларуская цэнтральная рада была створана акупантамі, — з поўнай падставай піша Акула.—Яна была створана для кантролю над усім жыццём беларусаў... У статуте БЦР было сказана, што прэзідэнт БЦР прызначаецца і змяшчаецца Генеральным камісарам».

Іншымі словамі, Акула сведчыць, што Беларускай цэнтральная рада і яе «прэзідэнт» Астроўскі былі цалкам і поўнаасцю гітлераўскімі стаўленікамі.

«Калі б Астроўскі быў патрыятам,—піша Акула,—калі б ён быў чалавекам высокага нацыянальнага і асабістага гонару і бездакорнай маралі, ён не быў бы прэзідэнтам БЦР».

Астроўскі, аказваецца, патрабаваў у немцаў зброю, каб хутчэй пусціць мабілізаваных беларускіх дзяцей «у справу». Ён нават «пагражаў» немцам! Для Акулы гэта азначае, што «прэзідэнт» быў «на вышыні», хоць ён і быў цёмнай, маральна нізкай асобай.

Такім чынам, Акула стварае сваю «працу», выпускаючы ў свет сваю трагікамедыю, у якой сам акцёр з усёй сур'ёзнасцю робіць такія рэчы, якія з боку выглядалі б смешнымі, калі б яны не прыбавілі народу нашаму слёз, крыві, спусташэнняў, Г. АКУЛЭВІЧ. [«Вестник». Канала]